

บทที่ 2

ทฤษฎีแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะเป็นการกล่าวถึงทฤษฎี แนวคิดจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ดังต่อไปนี้ คือ

1. ความหมายของการใช้หลักสูตร
2. ความสำคัญของการใช้หลักสูตร
3. งานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
4. บทบาทของบุคลากรในการใช้หลักสูตร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของ "การใช้หลักสูตร"

การใช้หลักสูตร หรือการนำหลักสูตรไปใช้ มีนักการศึกษาหลายท่านเสนอ
แนวคิดไว้ดังนี้

โบซอง (Beauchamp 1981 : 164) กล่าวว่า การนำหลักสูตร
ไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติ โดยประกอบด้วยการที่
การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้มีการพัฒนา
การเรียนการสอน

สุมิตร คุณานุกร (2523 : 6-7) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง
การที่ผู้บริหาร โรงเรียนและครู นำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มไปปฏิบัติให้
เกิดผล ขั้นตอนนี้รวมถึงการบริหารงานด้านวิชาการ เพื่ออำนวยความสะดวกและให้นักเรียนสามารถ
สอนและ เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ช่าง บัวศรี (2504 : 165) กล่าวถึง การนำหลักสูตรไปใช้ว่า หมายถึง
การจัดกระบวนการเรียนการสอน สำหรับสอนเป็นประจำทุกวัน

เสวิมศรี ไชยศรี (2526 : 235) กล่าวว่า การใช้หลักสูตร หมายถึง การดำเนินการจัดประสบการณ์ตามแผนที่วางไว้ ถ้าแผนประสบการณ์นั้นเป็นแผนการสอน การใช้หลักสูตรก็จะหมายถึง การสอนในสถานการณ์จริง

จากความหมายที่กล่าวมาจึงพอสรุปได้ว่า การใช้หลักสูตร เป็นกระบวนการ ที่ผู้บริหารและครูนำเอาโครงการต่าง ๆ ของหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผลในทางการเรียน การสอน

ความสำคัญของการใช้หลักสูตร

หลักสูตร เปรียบเสมือนเป็นแม่บทของการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็น โครงการให้การศึกษ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะ สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ หลักสูตรโดยทั่วไปมีโครงสร้างหรือ องค์ประกอบสำคัญ คือ ความมุ่งหมาย (Objectives) เนื้อหา (Contents) การนำ หลักสูตรไปใช้ (Curriculum implementation) และการประเมินผล (Evaluation) (สุมิทร คุณานุกร 2523 : 9)

การใช้หลักสูตร หรือการนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการ พัฒนาหลักสูตร ความสำเร็จของหลักสูตรนั้นขึ้นอยู่กับขั้นตอนของการใช้หลักสูตร ดังเช่น เซเลอร์, อเล็กซานเดอร์ และเลวิส (Saylor, Alexander and Lewis 1981 : 100) กล่าวว่า หลักสูตรที่ออกแบบไว้อย่างดีเยี่ยมก็ดี หรือแย่ที่สุดก็ดี จะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับคุณภาพของแผนหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ นอกจากนี้ สจ๊วต จูทรานันท์ (2528 : 261) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นที่ยอมรับ ว่า ขั้นตอนการใช้หลักสูตรนั้นเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญในการชี้ถึงความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของหลักสูตรโดยตรง ทั้งนี้เนื่องจากว่า ถึงแม้ว่าหลักสูตรจะโครงสร้าง ไว้ดีเพียงใดก็ตาม ยังไม่สามารถจะกล่าวได้ว่า หลักสูตรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ถ้าหากการนำหลักสูตรไปใช้ดำเนินไปโดยไม่ถูกต้อง หรือไม่ดีเพียงพอ ความล้มเหลว ของหลักสูตรก็จะบังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

งานเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร

การใช้หลักสูตรหรือการนำหลักสูตรไปใช้ มีงานหรือกิจกรรมที่ท้องปฏิบัติหลายอย่าง ซึ่งมีนักการศึกษา และหน่วยงานราชการ ได้กำหนดงานหรือกิจกรรมไว้เป็นแนวปฏิบัติดังนี้

สมิทร คุวานุกร (2523 : 130-132) ได้กล่าวถึง กิจกรรมการนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีกิจกรรม 2 ประเภท คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดมีจจัย และสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน
3. การสอน

สงัก อุทรานันท์ (2528 : 262) กล่าวว่า การใช้หลักสูตรมีงานหลักอยู่ 3 ลักษณะ คือ

1. งานบริหารและบริกาหลักสูตร
  - 1.1 งานเตรียมบุคลากร
  - 1.2 การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร
  - 1.3 การบริหารและบริกาวัสดุหลักสูตร
  - 1.4 การบริกาหลักสูตรภายในโรงเรียน
2. งานดำเนินการ เรียบการสอนตามหลักสูตร
  - 2.1 ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น
  - 2.2 การจัดท่าแผนการสอน
  - 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร
  - 3.1 การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร
  - 3.2 การจัดตั้งศูนย์วิชาการ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 : 184-191) กล่าวว่า การใช้หลักสูตร ต้องมีการวางแผนเพื่อจัดท่าดังนี้ คือ

1. การเตรียมวางแผนเพื่อการใช้หลักสูตร

2. การเตรียมการจัดอบรมครูเพื่อการใช้หลักสูตร
3. การจัดทำรายงาน
4. การจัดครูเข้าสอน
5. การบริการวัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตร และสื่อการสอน
6. การจัดสภาพแวดล้อม อาคาร สถานที่ และเลือกสรรโครงการกิจกรรม

เสริมหลักสูตร

7. จัดโครงการประเมินผล การใช้หลักสูตร และการปรับปรุงหลักสูตร
8. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร

กรมวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ ม.ป.ป. : 12-13) เสนอแนวคิด การใช้หลักสูตรว่า การใช้หลักสูตรมีข้อที่ควรพิจารณา คือ

1. ความหมายของหลักสูตร
2. การใช้หลักสูตรจะต้องยึดถือ จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้างเป็นหลัก
3. จุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา ผู้สอนจะต้องพยายามดำเนินการสอนให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ และสามารถพัฒนา ความรู้นั้นให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตผู้เรียน
4. การใช้หลักสูตรมิได้จำกัดว่า ความรู้ และประสบการณ์นั้นจะมีอยู่แต่ในห้องเรียนเท่านั้น
5. ความสำเร็จของการใช้หลักสูตรขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอนของครู
6. การประเมินผลเป็นระยะ ๆ จะช่วยแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้เป็นพื้นฐานต่อเนื่องอย่างมั่นคง และถูกต้อง
7. ผู้บริหารจะต้องหาวิธีการให้ครูสนใจนักเรียนมากขึ้น
8. การจัดการเรียนการสอน การจัดแผนการเรียนการสอน ใช้แหล่ง วิทยากร สถานประกอบการ สถานประกอบอาชีพอิสระ การนำโครงการเรียนที่บ้าน หรือการฝึกอาชีพกับผู้ปกครอง

จากที่กล่าวมาจึงพอสรุปได้ว่า งานหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรมีหลายลักษณะ ซึ่งผู้บริหาร โรงเรียนและครู ต้องมีการวางแผนและปฏิบัติงานหรือกิจกรรม

การใช้หลักสูตรในแต่ละชั้นตอน เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร

1. การบริหารและบริการหลักสูตร

การบริหารและบริการหลักสูตร เป็นการจัดและดำเนินการในค่านต่าง ๆ เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ บรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ดังนี้

การเตรียมบุคลากร

ผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดเตรียมบุคลากร เพื่อให้การใช้หลักสูตรดำเนินไปโดยสำเร็จลุล่วงตามจุดประสงค์หลักสูตร ซึ่ง สจ๊วต อุทรานันท์ (2528 : 263-264) ใ้กล่าวว่า งานเตรียมบุคลากร เป็นงานที่มีความสำคัญมาก ก่อนที่จะนำหลักสูตรใดไปใช้ควรจะได้มีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้ที่จะใช้หลักสูตรมีความเข้าใจถึงจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้น การเตรียมบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตรใหม่อาจจะดำเนินการได้หลายวิธี เช่น อาจใช้วิธีการประชุมชี้แจง การอบรม การประชุมสัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสาร และสื่อมวลชนชนิดต่าง ๆ การเตรียมบุคลากรในหน่วยงานส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตร จะพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีความเกี่ยวข้องกับ การจัดเตรียมครู โดยการส่งครู เข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งจัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ และ บางครั้งโรงเรียนอาจจะจัดให้มีการประชุม หรือฝึกอบรมภายในกลุ่มโรงเรียน หรือโรงเรียนของตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร และสามารถดำเนินการใช้หลักสูตร ได้อย่างถูกต้อง

สำหรับ ทศนิยม ชูกเมธี (2528 : 100-101) ได้เสนอแนวทาง การเตรียมบุคลากรในการนำหลักสูตรไปใช้ดังนี้

1. เผยแพร่และประชาสัมพันธ์หลักสูตร
2. จัดฝึกอบรม สัมมนา ครู อาจารย์ ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ ให้ทราบถึงองค์ประกอบ และบทบาทหน้าที่ที่จะส่งเสริมสนับสนุน บริหาร บริการ และใช้หลักสูตรให้สัมฤทธิ์ผล

3. ประสานงานกับสถาบันฝึกหัดครูในการเตรียมนักศึกษา รวมทั้ง

การจัดบริการให้การอบรมแก่ครูประจำการ และเผยแพร่เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ในห้องที่ที่รับนิคมชอบ

การเตรียมบุคลากรจึงเป็นงานสำคัญ ที่ผู้บริหารต้องมีการจัดกระทำ โดยหลายวิธีการ เพื่อให้ครูมีความเข้าใจถึง จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนว การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

การจัดครูเข้าสอน

ผู้บริหารของสถานศึกษา ย่อมมีหน้าที่ที่รับนิคมชอบในการจัดครูเข้าสอน โดยตรง จึงจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจหลักสำคัญในการจัดการบริหารบุคลากร เป็นอย่างดี ซึ่งหมายถึงการจัดและดำเนินการเกี่ยวกับการสรรหา และกลวิธีการใช้ บุคลากรอย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และประสบการณ์ รวมทั้งสามารถพัฒนาบุคลากร เพื่อให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่และมีความ-รับนิคมชอบต่อการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2526 : 12-15) ได้กำหนดหลักการจัด ครูเข้าสอนไว้ดังนี้

1. จัดตามวิชาเอกที่เรียนมา ผู้ที่เรียนวิชาเอกในสายวิชาใดมา ย่อมเป็นผู้ที่มีความถนัด มีความสนใจ และมีความสามารถเพียงพอในสายวิชานั้น จึงถือว่าเป็นการจัดได้อย่างเหมาะสมที่สุด เพราะผู้สอนไม่ต้องหนักใจต่อหลักการและพื้นฐานของ สายวิชาที่ทำการสอน เพียงแต่ทำความเข้าใจในหลักการ จุดมุ่งหมาย และขอบข่ายของ หลักสูตรอีกเล็กน้อย ก็สามารถนำเทคนิคใหม่ ๆ ที่เคยศึกษามาทำการสอนถ่ายทอดหรือ แนะนำนักเรียนก็สามารถสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ
2. จัดตามวิชาโทที่เรียนมา ในทางปฏิบัติมักพบเสมอว่า บางหมวดวิชา ครูเกิน ในขณะที่บางหมวดวิชาครูไม่พอ จึงต้องอาศัยครูในหมวดวิชาที่เกินไปทดแทนใน หมวดที่ขาด ซึ่งต้องอาศัยวิชาโทของครูที่เคยเรียนมา เป็นหลักพิจารณาจัดเข้าสอน
3. จัดครูเข้าสอนตามรายวิชาที่สนใจ ครูบางคนอาจมีความสนใจใน สายวิชาที่นอกเหนือจากวิชาเอก หรือวิชาโทที่เคยศึกษาเล่าเรียนมา จะโดยเหตุใดก็ตาม แต่ผู้ที่มีความสนใจในเรื่องใด หรือรายวิชาใด ชอบที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องนั้น

เป็นทุน หากได้รับการสนับสนุนทางอุปกรณ์ ค่าราคาค้นคว้า ตลอดจนคู่มือครู และมอบหมายให้รับผิดชอบอีก ก็ยินดีที่จะขอความช่วยเหลือ รับคำแนะนำจากผู้อื่น และนอกสถานศึกษา เพื่อประโยชน์ทางคุณความรู้ของตน และการเรียนการสอน ความถนัดและความสามารถของสายวิชานั้น ก็จะเกิดขึ้นในโอกาสต่อไปไม่น้อยไปกว่ารายวิชาเอกหรือโท

4. จักครู เข้าสอนตามรายวิชาที่มีประสบการณ์ ครูบางคนเคยมีความรู้เคยมีประสบการณ์ที่เคยสอนมาก่อนหรือเคยเจริญเติมโตมาจากแหล่งที่มีอาชีพตามลักษณะรายวิชานั้น แต่เมื่อเรียนในระดับสูงไม่ได้เรียนวิชานั้นเป็นวิชาเอก จึงอาจสับสนเลื่อนไปในสาระสำคัญหรือเนื้อหาตามลักษณะวิชาบางอย่างไปบ้าง หากได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนทางค่าราที่จะศึกษาค้นคว้า และคู่มือ ตลอดจนอุปกรณ์การเรียนการสอน รวมทั้งให้ความช่วยเหลือทางนิเทศการสอน ตลอดจนให้คำแนะนำแก้มือหาเมื่อได้รับการปรึกษา ก็จะทำให้ครูมีความสามารถในรายวิชานั้นอีกทางหนึ่ง

การบริการหลักสูตรในโรงเรียน

การจักบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน ได้แก่ การจักสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น การบริการห้องสอนวิชาเฉพาะ บริการเกี่ยวกับห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน บริการเกี่ยวกับเครื่องมือในการวัดและประเมินผล และการบริการแนะแนว ฯลฯ ผู้บริหารโรงเรียนควรจะได้พยายาม จักทำ หรือจักหา แหล่งวิชาการต่าง ๆ ซึ่งจะเกิดประโยชน์และสะดวกแก่การใช้หลักสูตร แหล่งวิชาการนี้ควรจรรวมถึงการใช้ประโยชน์จากบุคคล และหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกโรงเรียนอีกด้วย (สังค อุทรานันท์ 2528 : 265)

เอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร

สังค อุทรานันท์ (2528 : 6-7) ได้กล่าวถึง เอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร ดังนี้

เอกสารหลักสูตร เป็นเอกสารที่กล่าวถึง สาระของหลักสูตรโดยตรง คือ จะกล่าวถึง จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง และเนื้อหาสาระที่จักไว้ในหลักสูตรนั้น ๆ เช่น ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ก็จะประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เกณฑ์ในการใช้หลักสูตร และรายละเอียดของเนื้อหาวิชาใน

กลุ่มภาษา กลุ่มวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา กลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ และกลุ่ม
 การงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นต้น สำหรับเอกสารประกอบหลักสูตร เป็นเอกสารที่
 อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตร เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้
 ได้ผลตามความมุ่งหมาย ตัวอย่างของเอกสารประกอบหลักสูตร ได้แก่ คู่มือครูเกี่ยวกับการ
 การใช้หลักสูตรหรือคู่มือหลักสูตร แผนการสอนกลุ่มวิชาต่าง ๆ คู่มือประเมินผลการ-
 เรียน ฯลฯ เป็นต้น

สื่อการเรียนการสอน

วิรุทธิ์ สีลาพฤกษ์ (2521 : 24) ให้ความหมายของสื่อการสอนว่า
 สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ (Materials) และอุปกรณ์ (Equipment) รวมกันอย่าง
 เช่น ภาพนิ่ง เป็นวัสดุประกอบค่าย ตำราเรียน फिल्मสตริป สไลด์ ภาพโปร่งใสข้าม-
 ศีรษะ หรือภาพยนตร์คานินิเทศ ส่วนเครื่องฉายต่าง ๆ หรือตัวกระคานินิเทศ เป็น
 อุปกรณ์ (Equipment) ทั้งวัสดุและอุปกรณ์รวมกันเป็นสื่อ (Media)

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 90) ให้ความหมายสื่อการสอนไว้
 ดังนี้

1. สิ่งสิ้นเปลืองต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่า "วัสดุ" ได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ
 แผนที่ ซอส์ค แบบเรียน फिल्मภาพยนตร์ เป็นต้น
2. เครื่องมือที่มีความคงทนถาวร ซึ่งเรียกว่า "อุปกรณ์" ได้แก่
 กระดานดำ โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องฉาย เครื่องเสียงต่าง ๆ และ
3. กระบวนการและวิธีการ ซึ่งรวมทั้งวิธีการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และ
 กระบวนการที่เป็นอิสระ คือ ไม่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างใดเลย อาทิ การสาธิต การ
 ทดลอง การฟัง หัดศึกษานอกสถานที่

ถวัลย์ มาศจรัส (2529 : 14) ให้ความหมายว่า สื่อการสอน
 หมายถึง ตัวกลางในการถ่ายทอด ความรู้ อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ประสบการณ์
 หลากหลาย เจตคติ ค่านิยม รวมไปถึงทักษะในค่านต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้สื่อการสอนจึง
 ครอบคลุมถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย คือ วัสดุสิ่งสิ้นเปลืองทั้งหลาย อุปกรณ์ เครื่องมือ
 ที่ผู้ฟังยาก วิธีการรวมกิจกรรมทั้งหมดในกระบวนการเรียนรู้ เช่น ละคร บทบาทสมมติ

เกม การทดลองต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น

กล่าวโดยสรุป สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ เครื่องมือ บุคคล หรือวิธีการต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เด็กเรียนได้รับความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ครูวางไว้เป็นอย่างดี

ประเภทของสื่อการสอน

คีคีฟเฟอร์ (DeKieffer 1965 : 117) ได้แบ่งสื่อการสอนออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. วัสดุที่ไม่ต้องฉาย ได้แก่ รูปภาพ แผนภูมิ กราฟ ของจริง ของตัวอย่าง หุ่นจำลอง แผนที่ กระจกนูน กระจกเลนส์ ลูกโลก กระจกนูน กระจกนูนพิเศษ กระจกนูนแม่เหล็ก และสิ่งทีคล้ายกับกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทัศนศึกษา การแสดงแบบละคร การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

2. วัสดุฉายและเครื่องฉาย ได้แก่ สไลด์ फिल्मสตริป ภาพโปรเจกไซท์ ภาพทึบ ภาพยนตร์ และเครื่องฉายต่าง ๆ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ เป็นต้น

3. โสตวัสดุและเครื่องมือ ได้แก่ แผ่นเสียง เครื่องเล่นจานเสียง เทป เครื่องบันทึกเสียง วิหุญ เป็นต้น

การเลือกสื่อการเรียนการสอน

วิททิช และชูลเลอร์ (Wittich and Shuller 1962 : 483) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ที่ครูเลือกใช้สื่อการสอนดังนี้

1. สื่อการสอนนั้นมีความเหมาะสมต่อระดับชั้นของนักเรียน
2. สื่อการสอนนั้นให้ความรู้ที่แน่นอนและถูกต้อง
3. พิจารณาปัจจัยเกี่ยวกับเสียง การสื่อความหมาย สี และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเห็นและการไคยีน

กรมวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ 2521 : 8) ได้ให้หลักเกณฑ์ในการเลือกสื่อการเรียนดังนี้

1. คำนึงถึงสื่อการเรียนที่จะนำไปใช้นั้น ให้ข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง

2. คำนึงถึงคุณค่าในการเรียนรู้
3. เหมาะสมกับอายุ สติปัญญา และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. ครอบคลุมถึงผู้ใ้ช้และผู้เสมอ
5. ศึกษาเมื่อประกอบการสนทนาก่อน
6. สื่อการเรียนนั้นช่วยสร้างปัญหา หรือแก้ปัญหานั้น อย่างไรก็ดีอย่างหนึ่ง

หรือไม่

7. สื่อการเรียนที่นำมาใช้ส่งเสริมให้เกิดความคิด วิพากษ์วิจารณ์ และก่อให้เกิดกิจกรรมร่วมกันในการเรียนการสอน
8. รู้วิธีการเก็บรักษาสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ดี และใช้ได้

นานที่สุด

ห้องสมุด

ในปัจจุบันการสอนได้เน้นเรื่องการใช้ห้องสมุดมากขึ้น ไม่ใช่ห้องจากตำราหรือบันทึกที่แจกจากครูแต่อย่างใด ห้องสมุดจึงเป็นศูนย์วิชาการของโรงเรียนที่ควรจะมีการจัดบริการให้เป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ของครูและนักเรียน ซึ่ง พันธุ์หันนาคินทร์ (2524 : 213) ได้เสนอว่า ผู้บริหารควรพยายามส่งเสริมการใช้ห้องสมุด โดย

1. พยายามหาบุคคลที่ได้รับการฝึกหัดดีแล้วมาเป็นบรรณารักษ์
2. พยายามสนับสนุนทางการเงิน และกำลังใจ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ และผู้ที่ช่วยงานห้องสมุด
3. พยายามจัดบรรยากาศในห้องสมุดให้เป็นแหล่งความรู้และน่าสนใจ โดยเฉพาะการบริการแก่ผู้มาใช้ห้องสมุด
4. จัดหาวิธีการให้นักเรียนรู้จักการใช้ห้องสมุด
5. จัดตารางสอนให้เหมาะที่นักเรียนจะได้มีโอกาสใช้ห้องสมุด
6. ส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเอง
7. พยายามให้คณะครูได้รับทราบ ออกความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในห้องสมุด
8. หาทางให้ห้องสมุดให้บริการแก่คณะครูอย่างเต็มที่

การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร

การนิเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่งในหน่วยงานทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งที่มีการนิเทศการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งขาด การนิเทศอาจเป็นรูปแบบศึกษานิเทศก์จากกรมเจ้าสังกัดของโรงเรียนก็ไปให้การนิเทศ และโรงเรียนนิเทศกันเอง คือ ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ทำหน้าที่ทางวิชาการทำการนิเทศ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการเรียนการสอนเป็นไปตามความมุ่งหมาย การนิเทศแบบนี้ เรียกว่า การนิเทศภายใน โดยมีวิธีการนิเทศ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2526 : 187-189)

1. การแนะนำ เหมาะสำหรับการทำกลุ่มเล็ก ๆ ตัวต่อตัว หรือกลุ่มละ 2-3 คน คำแนะนำ เช่น หลักการสอน หลักการวัดผล หลักการบริหาร ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดการแก้ปัญหา การปรับปรุงงาน และการริเริ่มงาน
2. การประชุมชี้แจง เหมาะสำหรับการทำกลุ่มที่ใหญ่กว่าที่จะให้คำแนะนำ การประชุมมีจุดมุ่งหมายเพื่อชี้แจงให้ข้อมูล เพื่อความกระจ่างแจ้งบางอย่าง เช่น ชี้แจงโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ฯลฯ
3. การประชุมปฏิบัติการ เพื่อให้ได้ทักษะในการปฏิบัติงาน เช่น การประชุมปฏิบัติการทำแผนการสอน การผลิตอุปกรณ์
4. การประชุมสัมมนา เหมาะสำหรับการแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เหมาะสำหรับกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็น มากกว่าการประชุมแบบอื่น
5. การประชุมอบรม เหมาะสำหรับการทำกับคนกลุ่มใหญ่ การประชุมอบรมจะมีวิธีการหลายแบบ เช่น การบรรยาย การอภิปราย ชักถาม การประชุมกลุ่มย่อย การสาธิต การศึกษาดูงานนอกสถานที่ ฯลฯ
6. การบรรยายและอภิปราย เป็นการให้ความรู้หรือแนวความคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งแก่ครู อาจจะใช้วิทยากรภายในโรงเรียน หรือบุคคลภายนอกมาให้ความรู้ในเรื่องที่ครูสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
7. การศึกษานอกสถานที่ เป็นวิธีการนิเทศที่ได้ผล และเป็นการผ่อนคลาย

ความทรงจำ เครียด อาจทำในลักษณะการไปเยี่ยมโรงเรียนในกลุ่มเดียวกัน โรงเรียน
ต่างกลุ่ม

9. จัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยเอื้ออำนวยในการเรียน
การสอนให้ได้ผลดี เช่น คำอธิบายเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตร แบบฟอร์มต่าง ๆ
โรงเรียนควรจัดทำไว้บริการครู

10. การจัดตั้งศูนย์วิชาการ โรงเรียนควรจัดตั้งศูนย์รวมเอกสาร
สิ่งพิมพ์ มีการจัดระบบที่สะดวกต่อการค้นหา มีเจ้าหน้าที่บริการ โดยเฉพาะ

11. การเยี่ยมเยือนตามชั้นเรียน จะทำให้ครูผู้สอนเกิดความอบอุ่นใจ
ว่าไม่ถูกทอดทิ้ง และผู้บริหารก็ได้ใกล้ชิดกับครู ได้พบปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทำให้
เข้าปัญหาได้ถูกต้อง

12. การสาธิตเป็นการนิเทศ แบบแสดงตัวอย่างให้ดู อาจจะใช้วิทยากร
ในโรงเรียน ในกลุ่มโรงเรียน หรือวิทยากรจากบุคคลภายนอกมาสาธิต เรื่องที่เป็นวิธีการ
และกระบวนการ เช่น การสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การใช้เครื่องมือ ฯลฯ

วิธีติดตามผล

การบริหารหลักสูตร นอกจากต้องการให้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์แล้ว
ยังจำเป็นต้องตั้งกองให้งานเสร็จตามกำหนดเวลาอีกด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2526 : 189-197) ได้เสนอวิธีการติดตามผล
ไว้ พอสรุปได้ดังนี้

1. การติดตามและตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ

1.1 เอกสารหลักสูตร โรงเรียนจะต้องจัดทำแผนเอกสารหลักสูตร
ให้กับครูตั้งแต่ต้นปีการศึกษา เอกสารที่ควรจัดทำมีหลักสูตร คู่มือหลักสูตร แผนการสอน
โครงการสอน บันทึกการสอน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่จุดหมายของหลักสูตร
การตรวจสอบเพื่อให้งานการสอนดำเนินไปตามแผน ต้องทำเป็นระยะ ๆ เพื่อค้นหา
อุปสรรค และความก้าวหน้าของการใช้หลักสูตร เช่น มีการประชุมปรับปรุงแผนการสอน

1.2 แบบบันทึกการประเมินผลการเรียนของรายวิชา เพื่อช่วยต่อ
การตรวจสอบและช่วยเหลือแก้ไขการเรียนของนักเรียน

1.3 แบบแสดงสถิติการมาปฏิบัติงาน การติดตามผลในการปฏิบัติงานของครู โดยวิเคราะห์จากสถิติต่าง ๆ เช่น ใบบงเวลา จะสามารถควบคุมได้ว่าในแต่ละเดือน หรือแต่ละวันครูขาดกี่คน ลากี่คน สายกี่คน เป็นต้น

1.4 แผนปฏิบัติการสอน ในการสอนตามหลักสูตรใหม่ ครูจะต้องเปลี่ยนแนวความคิดว่า เนื้อหารายวิชามีความสำคัญน้อยกว่าจุดประสงค์ เนื้อหารายวิชาเป็นเพียงเครื่องมือให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดประสงค์ การตรวจสอบแผนปฏิบัติการสอน จะรู้ได้ว่า ในคาบเรียนหนึ่ง ๆ นั้น นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง และเป็นไปตามจุดประสงค์ของรายวิชานั้นหรือไม่

2. การติดตามผลการปฏิบัติงานประจำเดือนและประจำปี การวางแผนปฏิบัติงานตลอดปี เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โรงเรียนจะต้องมีปฏิทินประจำปีของตนอยู่ ซึ่งกำหนดกิจกรรมและงานที่จะต้องปฏิบัติโดยสังเขปให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่ โดยจัดทำเป็นรายสัปดาห์ รายเดือน และรายภาค เพื่อสะดวกในการติดตามผลการปฏิบัติงานประจำเดือน และตลอดปีการศึกษา

2. การจัดการเรียนการสอน

การวางแผนการสอน

การวางแผนการสอน หรือการเตรียมการสอน เป็นกิจกรรมอันแรกของการดำเนินการสอน ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องมีการจัดทำอย่างรอบคอบ เพื่อผลในการนำไปปฏิบัติ ริชชี (Richey 1973 : 43 - 48) กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนการสอน พอสรุปได้ดังนี้

1. การวางแผนการสอนเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยต่อเนื่อง ช่วยให้เกิดการบูรณาการของเนื้อหา
2. การวางแผนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสอนที่ดี เพราะการวางแผนการสอนเป็นการ เลือกตัดสินใจ เพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด
3. การวางแผนการสอนทำให้ครู เข้าใจถึงจุดประสงค์ในการเรียนการสอนอย่างชัดเจน และสามารถจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการ ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

4. การวางแผนการสอนทำให้ครูทราบเจตคติ และความรู้พื้นฐานของนักเรียน ทำให้สามารถเลือกวิธีสอน และการประเมินผลได้ถูกต้อง ตรงกับความสนใจของนักเรียน

5. การวางแผนการสอนจะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่าง เป็นระเบียบเรียบร้อย

เควีส์ (Davies 1981 : 81-83) ใ้กล่าวถึงขั้นตอนในการวางแผนการสอนไว้ว่ามี 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1

1. เลือกเนื้อหาของบทเรียน
2. รวบรวมอุปกรณ์และตัวอย่าง
3. ทกลงและเลือกอุปกรณ์ของบทเรียน
4. ปลุกฝังนักเรียนให้เกิดความรู้ และความศรัทธา

ขั้นที่ 2

1. กำหนดวิธีสอนที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหา
2. เตรียมอุปกรณ์และลำดับความสำคัญตามเหตุผล
3. เลือกกิจกรรมการเรียนรู้และประสบการณ์
4. ตัดสินใจเลือกวิธีการประเมินผล

ขั้นที่ 3

1. เขียนแผนการสอนตามที่ตกลงไว้
2. เตรียมเครื่องมือในชั้น เช่น สไลด์ทัศนูปกรณ์
3. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการสอนจนจำได้และพอใจ
4. เตรียมห้องเรียน และจัดรูปแบบการสอน

บารุง กลั๊กเจริญ และฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2527 : 77-83) ได้เสนอแนวทางการวางแผนการสอน พอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. การเตรียมครูผู้สอน มี 2 ลักษณะ คือ

1.1 การเตรียมตัวในระยะยาว หรือ การเตรียมตัวโดยทั่วไป โดยการศึกษาตัวหลักสูตร เอกสารหลักสูตรอื่น ๆ เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน เป็นต้น และศึกษาวิธีการวัด และประเมินผลการเรียน

1.2 การเตรียมตัวในระยะสั้น หรือการเตรียมตัวเพื่อจะสอนในแต่ละวัน จะต้องกำหนดการสอน และตารางสอนว่าจะสอนเรื่องอะไร ใช้เวลากี่คาบ แล้วจึงไปดู แผนการสอน คู่มือครู เพื่อศึกษารายละเอียด เนื้อหา และกิจกรรมที่จะต้องใช้ในการสอนอย่างไร

2. การทำบันทึกการสอน

สุภาพ วาณิช (2523 : 194-195) ได้ให้ข้อควรคำนึงในการวางแผนการสอน สรุปแบ่งเป็น 3 ภาค คือ

1. ภาคสำรวจ ผู้สอนจะต้องสำรวจให้ละเอียดเกี่ยวกับรายการที่จะต้องสอน เช่น การสอนแต่ละครั้ง แต่ละเรื่อง ใช้เวลานานเท่าใด สอนเด็กประเภทไหน อายุเฉลี่ยเท่าใด หนังสือประกอบการสอนหาอ่านได้จากที่ไหน อุปกรณ์การสอนไร้อะไร

2. ภาคเนื้อหา ต้องแยกออกให้ชัดเจนว่า เป็นภาคบรรยาย ภาคทักษะ หรือภาคคำนวณ ควรจะให้ทำแบบฝึกหัดให้อีกปราย ให้ทดลอง ให้เก็บรวบรวมข้อมูลกี่ครั้ง นานเท่าใดจึงจะเพียงพอ

3. ภาคกิจกรรม จะต้องกำหนดไว้ให้แน่นอนว่า ภาคบรรยาย ภาคทักษะ หรือภาคคำนวณ จะให้นักเรียนทำกิจกรรมอะไรและอย่างไร เช่น ในภาคบรรยายอาจจะเชิญวิทยากรมาช่วย หรือไปศึกษาในห้องสมุด ห้องทดลอง ห้องเฉพาะวิชาหรือศึกษานอกสถานที่

แผนการสอน

กนก จันทร์ขจร (ม.ป.ป. : 55) กล่าวถึง แผนการสอนรายวิชา คือ พิมพ์เขียวของครู การเรียนการสอน ที่กำหนดรายละเอียดชัดเจน เตรียมการสอนอย่างถี่ เหมือนแบบพิมพ์เขียวการก่อสร้าง ซึ่งกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

1. เนื้อหาวิชาในแต่ละคาบนั้นมีอะไร จะจัดขั้นตอนของการสอนอย่างไร
2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ จุดประสงค์ปลายทางของการสอน

ในแต่ละคาบนั้น คืออะไร

3. ในแต่ละคาบ จะต้องกำหนดรูปแบบกิจกรรมการสอน และงานที่จะให้ร่วมกิจกรรม ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
  4. การวัดผลและการประเมินผล ต้องกำหนดไว้ในแผนการสอนให้ชัดเจน
- นอกจากนี้ในแผนการสอนอาจยังประกอบด้วยส่วนย่อย ๆ อีกหลายประการ เช่น เวลาที่สอน สื่อการสอน ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีส่วนสนับสนุนการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของครูที่ตั้งไว้

เทคนิควิธีสอนและกิจกรรม เสริมการเรียนการสอน

การเรียนการสอนพระพุทธศาสนาและการอบรมวินัย ศีลธรรม จริยธรรม แก่นักเรียนในโรงเรียน จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องเน้นทั้งภาคความรู้และการปฏิบัติ รวมทั้งการจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมและกิจกรรมเสริมพิเศษ เพื่อส่งเสริมความประพฤติของนักเรียน และให้นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ด้วย ทั้งนี้มีนักการศึกษา และท่านผู้รู้หลายท่านได้เสนอแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน พระพุทธศาสนา จริยศึกษา ศีลธรรมให้ได้อย่างดี อาทิ

กรมการศาสนา (2521 : 1-20) ได้เสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาไว้ โดยสรุปได้ดังนี้ คือ

หลักการสอน

1. สาระสำคัญของการเรียนรู้ต้องให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน และใช้วิธีสอนที่เหมาะสม
2. การสอนจะต้องมีเหตุผล สนับสนุนให้เห็นประโยชน์ และโทษของการปฏิบัติ
3. การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งจำเป็น โดยครูเป็นตัวอย่างที่ดี และเป็นผู้นำทางค่านิยมจริยธรรม

วิธีสอน การสอนจริยธรรมมีหลายวิธี อาจเลือกได้ตามความเหมาะสม
ได้แก่

1. การอภิปรายปัญหา เมื่อครูศึกษาเนื้อเรื่องที่จะทำการสอนแล้ว ครูอาจใช้สิ่งแวกล้อม และสภาพการณ์ในชีวิตประจำวันมาเป็นปัญหา และนำข่าวหนังสือพิมพ์ มาให้นักเรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยสรุปข้อคิด เพื่อให้นักเรียนเห็นจริง และนำไปปฏิบัติจริง

2. การแบ่งกลุ่มให้นักเรียนค้นคว้า โดยกำหนดหัวข้อให้ ให้นักเรียนทำรายงานเสนอหน้าชั้นเรียน โดยการพูด และเขียนแล้วรวมเรื่องเป็นความคิดรวบยอด

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (ม.ป.ป. : 42-43) ได้เสนอแนะวิธีการสอนพระพุทธศาสนา แก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีข้อที่ทิ้งนำไปพิจารณา และปฏิบัติหลายประการ เช่น

1. ควรคำนึงถึงจุดประสงค์ของวิชาพระพุทธศาสนาอยู่ตลอดเวลา
ในขณะที่สอน

2. ควรสอนโดยวิธีชี้แจงสิ่งที่ถูกสิ่งที่ผิด สิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร อธิบายโดยยกเหตุผล หรือตัวอย่างให้นักเรียนเห็นจริง เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและเกิดความศรัทธาทั้งกาย วาจา และใจ

3. ควรสอนโดยวิธีสาธิตหรือทำให้ดูเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตามด้วยความเลื่อมใสศรัทธา และครูอาจารย์ทุกคนในโรงเรียนและคนในชุมชน หรือในสังคมจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนเห็นอยู่เสมอ

4. ควรสอนด้วยความรัก ความเอาใจใส่อย่างจริงใจแก่นักเรียน มีความรู้ที่ละเอียด อธิบายอย่างสังเขปต่อพฤติกรรมของนักเรียน และเมื่อพบเห็นสิ่งที่ไม่ดีงามเกิดขึ้น ควรจะมีความกระตือรือร้นที่จะแนะนำสั่งสอนหรือให้คำปรึกษาด้วยความจริงใจ และเต็มใจ

5. ควรหมั่นค้นคว้าศึกษาหาความรู้และข้อมูลเพิ่มเติมอยู่เสมอ ทั้งในเรื่องของพระพุทธศาสนาและวิทยาการด้านอื่น ๆ เพื่อให้ก้าวทันต่อความผันผวนเปลี่ยนแปลงทุกด้านของสังคมและวัฒนธรรม และพร้อมที่จะให้ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักพุทธธรรมแก่นักเรียน

6. ควรสอนโดยวิธีให้นักเรียนได้มีโอกาสอภิปรายหรือแสดงความคิดเห็นให้มากที่สุด ไม่ควรผูกขาดเป็นผู้พูดหรือบรรยายแต่ผู้เดียว ควรสร้างสถานการณ์หรือยก

ปัญหา หรือตัวอย่างอื่นแล้วให้นักเรียนวิเคราะห์เหตุและผล พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

7. ควรเลือกใช้อุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เช่น ภาพข่าว หรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ภาพนิ่ง สไลด์ ภาพยนตร์ วิทยุโทรทัศน์ หรือ วีซีดีไอแพะ เกี่ยวกับการสอนพระพุทธศาสนาที่บุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ผลิต หรือจะผลิตขึ้นใช้เองก็ได้ ถ้ามีความสามารถที่จะทำได้

8. ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา ฯลฯ หรือพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดขึ้นในวันสำคัญดังกล่าว

9. ควรจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและห้องเรียนให้เอื้อต่อการฝึกอบรมวินัย ศีลธรรม จริยธรรมของนักเรียน เช่น จัดให้มีห้องปฏิบัติธรรม มีการสวดมนต์ไหว้พระเป็นประจำทุกวัน ห้องเรียนและโรงเรียนสะอาดเรียบร้อย ครูทุกคนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทุกด้าน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้มีส่วนส่งเสริมหรือกระตุ้นให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามในสิ่งที่ตั้งงามเหล่านั้นได้ง่าย

10. ในบางกรณีควรเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา เช่น พระนักเทศน์ อนุศาสนาจารย์ หรือพระสงฆ์ในวัดให้มาบรรยายหรือแสดงธรรมเป็นพิเศษ เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมมากยิ่งขึ้น

อภิศักดิ์ ทองบุญ (2522 : 60) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสอนจริยศึกษาไว้ว่า การสอนจริยศึกษานั้นควรสอนให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ประการ คือ

1. ให้ใ้ปัญหาคือความรู้ คือ รู้เรื่องศีลธรรม และวัฒนธรรมอันเป็นเนื้อหาของวิชา
2. ให้ใ้เจตคติที่ดีคือศีลธรรม และวัฒนธรรมที่เรียน คือ ให้เกิดความเชื่อและเลื่อมใสจนอยากนำไปปฏิบัติ
3. ให้ใ้ทักษะ คือ สามารถปฏิบัติใ้ได้อย่างถูกต้อง และใ้รับผลดีตามใ้เรียนมา

ทองเทียน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทึก (2520 : 52-55) ใกล้เคียงถึง วิธีปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมนั้นอาจทำได้หลายวิธี ซึ่งพอนำมาปรับใช้ในการสอนพระพุทธศาสนาได้ เช่น

1. การให้ความรู้ขั้นสูงขึ้น โดยเริ่มจากการศึกษา พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กเล็ก ตามทฤษฎีของ เพียเจต์ นักจิตวิทยาได้ใช้วิธีการให้เหตุผลที่เหนือเหตุผลที่เด็กใช้ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้ความรู้ขั้นที่สูงขึ้นกว่าที่ตนมีอยู่ เมื่อเด็กได้รับเหตุผลอันใหม่ เด็กจะนำมาคิดเปรียบเทียบกับเหตุผลเดิมของตน ซึ่งจากการเปรียบเทียบนี้ เด็กจะเกิดการรู้ที่ขัดแย้งกัน หรือเกิดความไม่สมดุลทางความคิดขึ้น ความไม่สมดุลนี้จะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กมีการปรับปรุง โครงสร้างทางความคิดของตน เพื่อให้เกิดความสมดุลขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้าใจ และยอมรับเหตุผลในขั้นสูงกว่าขั้นเดิมของตนได้
2. การให้แสดงบทบาท การให้เด็กแสดงบทบาทเป็นตัวละครสำคัญ ในเรื่องที่มีปัญหาขัดแย้งทางจริยธรรม จะเป็นเครื่องช่วยให้เด็กมีความผูกพันใกล้ชิดกับปัญหาของตัวเอกในเรื่อง เหมือนกับเป็นปัญหาของตนเอง ก่อให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมได้
3. การใช้กลุ่มให้เกิดการคล้อยตาม การแสดงเหตุผลเชิงจริยธรรม เพื่อเป็นการยกระดับจิตใจของเด็กนั้น อาจทำได้โดยการใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ซึ่งแสดงออกทางจริยธรรมในระดับเดียวกัน เด็กวัยรุ่นจะยึดถือเพื่อนเป็นแบบอย่าง และคล้อยตามลักษณะของเพื่อน ๆ ไปได้โดยง่าย
4. การให้เลียนแบบจากตัวแบบ การใช้ตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ผู้ถูกทดลองเห็นจะเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้ถูกทดลองทำพฤติกรรมนั้น ๆ ตามตัวแบบได้ การจัดทำตัวแบบให้นี้ก็เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ถูกทดลองได้วิธีหนึ่ง เป็นวิธีที่นักจิตวิทยาเชื่อว่า เด็กจะใช้เวลาเรียนรู้จากสังคมได้มากที่สุด และเป็นวิธีการที่เด็กอาจทำตาม โดยไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังถูกชักจูง

เมธี บิสันชนานันท์ (2525 : 55-59) กล่าวถึง การสอนจริยศึกษาศีลธรรม นั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ

1. ครูผู้สอน ถ้าครูผู้สอนไม่ประพฤติปฏิบัติในลักษณะที่ให้เป็นไปตามคำสอนที่ได้สอนแล้ว ก็เป็นการยากในการที่จะให้นักเรียนจดจำและนำไปปฏิบัติ ครูจึงควรมีคุณลักษณะพิเศษเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1.1 มีหลักธรรมประจำใจ คือ ปัญญา กรุณา และบริสุทธี

1.2 มีความรู้ในหลักธรรม

1.3 มีวาทศิลป์

2. นักเรียน ครูต้องศึกษาให้เกิดความเข้าใจในตัวนักเรียนว่า พร้อมที่จะรับคำสอนหรือไม่ และจะสอนด้วยวิธีใดจึงจะเหมาะสม

3. เทคนิคการสอน ครูย่อมต้องมีเทคนิคการสอนอย่างใดในการที่จะสอนอย่างสนุกสนาน ดี และให้ไต่ผล โดยอาจจะใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดกลุ่มศึกษา การเล่านิทาน การแสดงประกอบการสอนสุภาษิต เรียงความปากเปล่า การใช้ข่าวจากหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

อ่ำไพ สุจริทกุล (2527 : 1-12) ได้กล่าวถึง การเรียนการสอน จริยศึกษา หรือศีลธรรมตามแนวใหม่ สรุปได้ว่า จะต้องเน้นที่การปฏิบัติยิ่งกว่าทฤษฎีหรือ การเรียนรู้แต่เพียงหัวข้อธรรมเท่านั้น ต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจน การใช้สื่อการสอน เพื่อที่จะให้นักเรียนได้ฝึกอย่างสม่ำเสมอในทุกโอกาส และที่สำคัญที่สุด คือ ต้องมีการนำเนื้อหาวิชาไปสอนให้สัมพันธ์กับมวลประสบการณ์ในกลุ่มวิชาอื่น ๆ ให้มากที่สุด นอกจากนั้นในค่านิยมวิธีการสอนจริยศึกษาคูควรที่จะต้องมีหลัก คือ บอกให้รู้ ทำให้รู้ และให้เห็นประโยชน์จริง จึงจะสามารถทำให้การเรียนการสอนวิชาจริยศึกษา หรือศีลธรรมประสบความสำเร็จในที่สุด

จากทัศนะดังกล่าว สรุปได้ว่า การสอนพระพุทธศาสนา จริยศึกษาและ ศีลธรรม ต้องอาศัยเทคนิคและวิธีสอนหลาย ๆ แบบ ที่ครูผู้สอนต้องเลือกนำมาใช้ให้ เหมาะสมในการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทั้งปัญญา เจตคติ และ ทัศนคติ ที่จะนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

การสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริม หมายถึง การสอนเป็นกรณีพิเศษนอกเหนือไปจาก การสอนตามแผนการสอนโดยปกติ เพื่อแก้ไขส่วนบกพร่องที่พบในตัวนักเรียน

การสอนซ่อมเสริมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การสอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กที่เรียนอ่อน ไม่ทันเพื่อนให้เรียน

ได้เห็นเพื่อนในระดับชั้นเดียวกัน หรือหันตามโครงการที่กำหนดไว้

2. การสอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กฉลาดให้ได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่อย่างเต็มที่ และเป็นไปตามแนวทางที่ถูกที่ควร และมีประโยชน์

การวัดผลและการประเมินผล

ความหมายของการวัดและประเมินผล

อุทุมพร ทองอุไทย (2520 : 29) ให้ความหมายว่า การวัด หมายถึง กระบวนการที่ตัวเลขหรือสัญลักษณ์จะถูกนำมาเกี่ยวข้องกับลักษณะของวัตถุ คน หรือสิ่งที่จะวัด การวัดจึงต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. ต้องมีกลุ่มของวัตถุ หรือคน
2. มีคุณสมบัติของลักษณะที่จะวัด
3. มีการกระทำโดยการให้ตัวเลข หรือสัญลักษณ์กับลักษณะวัตถุ
4. ต้องพิจารณาถึงธรรมชาติ ตลอดจนนำตัวเลขหรือสัญลักษณ์เหล่านี้

ไปใช้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2522 : 2) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของ หรือการกระทำใด ๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน

เมื่อพิจารณาในด้านการเรียนการสอนแล้ว การประเมินผลการเรียนรู้ หรือพัฒนาการของผู้เรียน เป็นกระบวนการที่ประเมินว่า ผู้เรียนได้มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงตามที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลจะช่วยตัดสินประสิทธิภาพของผู้เรียนและผู้สอน

ความมุ่งหมายของการประเมินผล

กาญจนา คุณารักษ์ (2527 : 148) ได้กล่าวว่า การประเมินผล มีความมุ่งหมายสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อมุ่งชี้ว่าผู้เรียนมีความรู้ เจตคติ และทักษะที่สำคัญเพียงพอหรือไม่
2. เพื่อวินิจฉัยจุดเด่น และจุดค้อย ของผู้เรียนโดยสังเกตจาก

สัมฤทธิผลที่แสดงออกมา

3. เพื่อบ่งถึงระดับสัมฤทธิผลของผู้เรียนแต่ละคน

หลักการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2522 : 12-15) กล่าวถึง หลักการวัด และประเมินผลว่าต้องประกอบด้วย

1. กำหนดจุดประสงค์ในการวัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการสอน พร้อมทั้งให้คำนิยามของสิ่งที่ต้องการวัดภายในขอบข่ายของเป้าหมายการศึกษา ในรูป พฤติกรรมของผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน (Cognitive ,Affective และ Psychomotor)
2. เลือกแนวคิดและปรัชญาการวัดให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ และ สิ่งที่จะวัด (แนวคิดที่จะวัดแบบอิงกลุ่มและอิงเกณฑ์) ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 1
3. เลือกหรือสร้างเครื่องมือ หรือแบบสอบถามตามแนวคิดหรือปรัชญา การวัดในข้อ 2 เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน และประสิทธิภาพ ของการสอน
4. การวัดผลการเรียนรู้ หรือการเรียนการสอน ที่จะให้ ครอบคลุม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทุกด้านตามจุดประสงค์ของการสอน จำเป็นต้องใช้เทคนิคการวัด หลายวิธีประกอบกัน ไม่มีเทคนิคการวัดใดเพียงเทคนิคเดียวที่สามารถวัดความเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าของการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ครบทุกด้าน เพราะเทคนิคการวัดหรือ เครื่องมือแต่ละประเภทมีข้อจำกัดในพฤติกรรมของผู้เรียน
5. การวัดผลการเรียนการสอน เป็นการวัดทางอ้อม และสิ่งที่วัดได้ เป็นเพียงตัวอย่างของพฤติกรรม ความรู้ ทักษะ หรือเจตคติของผู้เรียนเท่านั้น เพื่อ ความถูกต้องของสิ่งที่ต้องการวัด ผู้สอนจะต้องเลือกใช้เทคนิค หรือเครื่องมือที่เหมาะสม หลายประเภท และวัดหลาย ๆ ครั้ง เพื่อจะได้คะแนนพฤติกรรมเกี่ยวกับ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ อย่างถูกต้อง
6. ผู้สอนควรตระหนักถึงจุดเด่น จุดค่อย ของเทคนิค หรือเครื่องมือ แต่ละประเภท เพื่อจะได้เลือกใช้เครื่องมือ หรือเทคนิคเหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง อันจะนำมา ซึ่งความถูกต้อง และแม่นยำของข้อมูลที่ได้รับ รวมทั้งหาทางป้องกัน และแก้ไขข้อ ผิดพลาดในการใช้เทคนิค หรือเครื่องมือแต่ละประเภท กล่าวคือ (1) ข้อผิดพลาด

อันเนื่องมาจากการสุ่มตัวอย่าง (Sampling error) (2) ข้อผิดพลาดจากเครื่องมือหรือกระบวนการใช้เครื่องมือหรือแบบสอบถาม (3) ข้อผิดพลาดจากการแปลความหมายของคะแนน

7. การแปลความหมายข้อมูลที่วัดได้ หรือคะแนนตามแนวของการวัด เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอน และแนวทางในการตัดสินใจอื่น ๆ เช่น การเลือกบุคลากร การปรับปรุงหลักสูตร เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล

พนัส หันนาคินทร์ (2528 : 246-249) ได้กล่าวถึง เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล โดยทั่วไปสรุปได้ดังนี้ คือ

1. การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน เช่น นักเรียนมีความสนใจ และกระตือรือร้นต่อการเรียนเพียงใด มีความสนใจทางไหน เป็นต้น

2. การให้นักเรียนรายงานตัวเอง (Self report) เป็นวิธีการที่ให้นักเรียนเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเองออกมา ในการเขียนนั้นย่อมทำให้ครูทราบถึงสิ่งต่าง ๆ ในตัวนักเรียนได้

3. การทดสอบ หมายถึง วิธีการที่จะทำให้นักเรียนตอบคำถามของครู มี 3 แบบ คือ

3.1 การทดสอบแบบปากเปล่า (Oral test) คือ ให้นักเรียนตอบคำถามที่ครูถามด้วยคำพูดของตนเอง

3.2 การทดสอบแบบข้อเขียน (Written test) คือ การให้นักเรียนเขียนคำตอบต่อคำถามของครูเป็นลายลักษณ์อักษร หรือทำเครื่องหมายอื่นใดตามที่ใดกำหนดไว้

3.3 การทดสอบโดยการให้ปฏิบัติจริง (Performance test) การทดสอบนี้ต้องการดูความสามารถในการปฏิบัติจริงตามสถานการณ์ต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

รุ่งทิวา จักรกร (2526 : 117) ได้กล่าวถึง เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผล มีดังนี้

1. การสอบ หรือข้อสอบ (Test)
2. การจัดอันดับประมาณค่า (Rating scale)
3. การสังเกต (Observation)
4. การไข้บันทึก (Records)
5. การสัมภาษณ์ (Interview)
6. การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)
7. การศึกษาการปฏิบัติจริง (Performance)
8. การศึกษารายกรณี (Case study)
9. สังคมมิติ (Sociometry)
10. การให้จินตนาการ (Projective technique)

จากที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่า เครื่องมือในการวัดและประเมินผลนั้นมีหลายอย่าง การวัดและประเมินผล จึงควรมีการเลือกใช้เครื่องมือต่าง ๆ ให้เหมาะสม สอดคล้อง ตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการ

การวัดผลและประเมินผลวิชาพระพุทธศาสนา

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร (ม.ป.ป. : 43) ได้เสนอแนวทางการวัดและประเมินผลวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ไว้ดังนี้

1. การสังเกตความประพฤติหรือพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคล ในโอกาสต่าง ๆ ว่า เมื่อได้รับการอบรมสั่งสอนไปแล้ว นักเรียนมีพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ วิธีการนี้จะต้องอาศัยความเที่ยงตรง เวลาและความออกทน จึงจะเห็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของนักเรียนได้บ้าง อย่างไรก็ตามขอให้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนว่า พฤติกรรมทั้งก่อนหน้าและสืบหลังมีความแตกต่างกันหรือไม่ด้วย
2. การซักถาม สอบถาม หรือสัมภาษณ์ทั้งตัวนักเรียนเองและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. การทดสอบทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยอาจใช้แบบทดสอบต่าง ๆ เช่น แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา แบบตรวจสอบความรู้สึกหรือเจตคติ หรือค่านิยม แบบสำรวจปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน ฯลฯ

4. การตรวจผลงานการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมของนักเรียนที่ครูอาจารย์มอบหมายให้ทำ หรือที่นักเรียนดำเนินการเองด้วยความเอาใจใส่และขยันหมั่นเพียร

5. การพิจารณาจากความคิดเห็นหรือจากการให้คะแนนหรือการประเมินค่าของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูอาจารย์ประจำวิชาต่าง ๆ พ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียน และเพื่อนนักเรียนด้วยกัน เพื่อคว่าว่านักเรียนแต่ละคนมีพฤติกรรมอันพึงประสงค์มากน้อยเพียงใด

บทบาทของบุคลากรในการใช้หลักสูตร

สังค อุทรานันท์ (2528 : 273-275) กล่าวว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร มีดังนี้คือ

1. นักวิชาการ ซึ่งได้แก่ ศึกษานิเทศก์ หรือนักวิชาการที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตร มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

1.1 ช่วยพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และดำเนินการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

1.2 ทำการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในหน่วยงานที่ใช้หลักสูตร

1.3 ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินการใช้หลักสูตร โดยการให้บริการวัสดุหลักสูตร และให้กำลังใจแก่ผู้นำหลักสูตรไปใช้

2. ผู้บริหาร โรงเรียน ควรมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร ดังนี้

2.1 ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อย่างชัดเจน

2.2 ให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ แก่ครู

2.3 ดำเนินการนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2.4 กระตุ้นและส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น จัดการอบรม หรือจัดประชุมสัมมนา เป็นต้น

2.5 ให้กำลังใจและบารุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่ครูคนอื่น ๆ

3. หัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้าสาขาวิชา ควรจะดำเนินการส่งเสริมการใช้หลักสูตรดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษารายละเอียด และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองรับผิดชอบอย่างชัดเจน

3.2 ช่วยวางแผนและจัดทำแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่ตนเองรับผิดชอบ

3.3 จัดหาวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน และให้บริการแก่ครูคนอื่นที่อยู่ในสายเดียวกัน

3.4 ดำเนินการนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตรที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

3.5 ทำการประสานงานการใช้หลักสูตรกับหมวดวิชาอื่น หรือสาขาวิชาอื่น เพื่อให้การใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้

4. ครูผู้สอน ในฐานะเป็นผู้ใช้หลักสูตร โดยตรง มีส่วนที่จะช่วยสนับสนุนให้การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพ ดังนี้

4.1 ทำการศึกษาหลักสูตร เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองใช้อย่างชัดเจน

4.2 ทำการปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

4.3 ทำการสอนให้ถูกต้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ใช้อยู่

4.4 พยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสม หรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการใช้หลักสูตรที่ตนเองเป็นผู้ใช้

5. บุคลากรอื่น ๆ ภายในโรงเรียน ได้แก่ บรรณารักษ์ นักวัดผล นักแนะแนว ฯลฯ ต่างมีบทบาทสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรโดยกระทำในสิ่งต่อไปนี้

5.1 ปฏิบัติงานในหน้าที่ตนเองรับผิดชอบอย่างเต็มที่

5.2 ให้ความช่วยเหลือหรือให้บริการแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างเต็มที่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรเลขา ทูลารักษ์ (2518 : 117-132) ได้วิจัยเรื่อง "การสอนวิชา ศิลปกรรมในระดั้มประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา" กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย อาจารย์ และนักศึกษาวิทยาลัยครู ผลการวิจัยพบว่า

อาจารย์และนักศึกษาชอบสอนและชอบเรียนวิชาศิลปกรรม ส่วนใหญ่ใช้การสอน แบบบรรยายและอภิปรายวิธีสอนแบบใหม่ ๆ มีใช้น้อยมาก และอุปกรณ์การสอนมีไม่เพียงพอ ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการเรียนการสอนวิชาศิลปกรรม เรียงตามลำดับ ได้แก่ อาจารย์ขาดเทคนิคและการสอนที่ดี วิทยาลัยขาดแหล่งค้นคว้าหาความรู้ เนื้อหาหลักสูตร และกำหนดเวลาเรียนไม่เหมาะสม นักศึกษางานส่วนยังมีทัศนคติไม่ดีต่อวิชานี้

อารยา เกษมณี (2519 : 67-74) ได้วิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอนวิชา ศิลปกรรมในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย" กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนวิชาศิลปกรรม และนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ครูประสบปัญหามากในเรื่อง การสนับสนุนให้ครูได้ริ้วความรู้เพิ่มเติม โดยการอบรม แต่ักนักเรียนเห็นว่า สิ่งที่เป็นปัญหา มาก คือ การให้ครูได้ใช้วิทยากร และทัศนคติของผู้บริหารที่มีต่อศิลปกรรม ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความเห็นตรงกัน ข้อสอบวัดความคิด เหตุผล ความเข้าใจ และการนำไปใช้ เป็นปัญหา นอกจากนั้นยังมีปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครูผู้สอนพอสมควร

วันดี วัฒนาประสิทธิ์ (2519 : 64-68) ได้วิจัยเรื่อง "ปัญหาการสอน ศิลปกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น" กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า จำนวนนักเรียนมากเกินไป ขาดเอกสารประกอบการเรียน การสอน นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม ครูไม่ได้ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน และมีบุคลิกภาพไม่เหมาะสม

ฐราทิ นพพลกรัง (2523 : 88-97) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหาการเรียนการสอน กลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนาระดั้มประกาศนียบัตรชั้นสูงในวิทยาลัย ครู" กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย อาจารย์ และนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาสำคัญใน การเรียนการสอนกลุ่มวิชาปรัชญา และศาสนา คือ การนำเอาความมุ่งหมายของหลักสูตร มาใช้เป็นแนวทางในการเตรียมบทเรียน และดำเนินการสอนเนื้อหาวิชามีมากเกินไป

ชาคูปกรณ์การสอน นักศึกษามีส่วนในการเข้าร่วมกิจกรรมได้ไม่ทั่วถึง การวัดและการประเมินผลมีการ เน้นความรู้ความจำมากกว่าการนำไปปฏิบัติ

บุบผา นวลละออ (2526 : 142-154) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาจริยธรรม" กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครูสังคมศึกษา จำนวน 450 คน ในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนในเครือศาสนาต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า ครูสังคมศึกษาในโรงเรียนทั้งสามประเภท มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาจริยธรรมที่จะกระทำได้โดยการสอนในห้องเรียน ในวิชาจริยธรรมโดยตรง มีการจัดลำดับเนื้อหาให้เกิดความสอดคล้องกับหลักสูตร และมีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์ในปัจจุบัน ใช้วิธีการสอนแบบสืบสวนสอบสวน ใช้ข่าวสารประกอบการสอน การวัดผลและประเมินผลควรใช้วิธี ทดสอบแบบปรนัย และการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรมีการวางแผนร่วมกับนักเรียน นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : 1-11) ได้วิจัยเรื่อง "การประเมินหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กลุ่มวิชาสังคมศึกษา (ศีลธรรม พุทธศาสนา จริยธรรม และประวัติศาสตร์ไทย)" กลุ่มตัวอย่าง ประชากรประกอบด้วย หัวหน้าหมวดวิชาสังคมศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 20 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า จุดประสงค์กลุ่มวิชาศีลธรรม พุทธศาสนา และประวัติศาสตร์ไทยไม่มีความสอดคล้องกันเท่าที่ควร เนื้อหาวิชามีมากเกินไป ส่วนปัญหาในด้านการเรียนการสอน วิชานี้ คือ ชาคครูผู้สอน อุปกรณ์การสอนมีไม่เพียงพอกับความต้องการ

เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2529 : 112-118) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" กลุ่มตัวอย่างประชากรประกอบด้วย ครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 396 คน จากโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ ทั่วประเทศ จำนวน 281 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการเรียนใช้หลักสูตร จำนวนหน่วยการเรียน และอัตราเวลาเรียนไม่เหมาะสมกับปริมาณเนื้อหาวิชา และครูขาดแคลนเอกสารประกอบหลักสูตร ปัญหาการเรียนเนื้อหาวิชา การสอนเนื้อหาให้นักเรียน เกิดมโนทัศน์ทำได้ยากและ

มุ่งเน้นความรู้ความจำมากกว่าการนำไปปฏิบัติ ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวิเคราะห์พระพุทธรูปประวัติ พระพุทธรูป และพระพุทธรูปวิยาโดยเฉพาะเรื่องการศึกษา การวิเคราะห์พระธรรมวินัย หลักธรรม พุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ ความเข้าใจในเรื่อง บัญชาและการฝึกบัญชา ศึกษาค้นคว้าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูขาดความรู้และ ประสบการณ์ในการสอน ครูไม่มีพื้นฐานความรู้และความเข้าใจในการสอนวิชาพระพุทธ- ศาสนา มีความเคยชินกับการสอนแบบบรรยาย ตลอดจนขาดความรู้และความเข้าใจใน การเลือกใช้วิธีการสอนแบบใหม่ ๆ นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของวิชา การกระตุ้นให้ นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนทำได้ยาก ครูขาดความร่วมมือจากฝ่าย บริหาร คณะครู นักเรียน และผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ศึกษาค้น คว้าใช้สื่อการสอนและแหล่งวิชาการ โรงเรียนไม่มีอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน เช่น ชุดห้องฝึกสมาธิ ห้องสมุดชุดเอกสารประกอบวิชาพระพุทธศาสนา ชุดสื่อการสอน ในด้านโสตทัศนศึกษา ขาดความร่วมมือจากแหล่งวิชาการ ครูไม่ได้รับการเตรียมตัว สำหรับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยตรง ขาดวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ ขาด ความรู้และทักษะในการสร้างและ การใช้สื่อการสอน ศึกษาค้นคว้าวิจัยและประเมินผล ไม่สามารถวัดและประเมินผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และการสอนให้บรรลุ วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของบทเรียนแต่ละบทเรียนทำได้ยาก เพราะเน้นความรู้ความจำ มากกว่าการนำไปปฏิบัติการสอนซ่อมเสริมทำได้ยาก เพราะมีเวลาจำกัด ครูขาดความรู้ เกี่ยวกับเทคนิคในการวัดและประเมินผล

ฐิตินา อ่อนละม้าย (2529 : 191-211) ใ้วิจัยเรื่อง "สภาพการจัด การศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในระดั่มัธยมศึกษาตอนปลาย" กลุ่มตัวอย่างประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 96 คน ผู้สอน จำนวน 94 คน และนักเรียน จำนวน 379 คน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา คำนึงจุดประสงค์ ผู้บริหาร และผู้สอน เห็นว่า มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสังคม ปัจจุบัน คำนึงเนื้อหาวิชา นักเรียน ผู้บริหารและผู้สอน มีความเห็นว่าเป็นประโยชน์ มีส่วนส่งเสริมทัศนคติ ค่านิยม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่วน ปัญหาการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในด้านการเรียนการสอนมีปัญหา คือ ผู้สอน มีวุฒิไม่ตรงกับวิชาที่สอน

สุภา ชินะวิธ (2529 : 109-111) ได้วิจัยเรื่อง "ปัญหาการเรียน การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูและนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร" กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 54 คน และนักเรียน จำนวน 846 คน ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับการเรียน การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันดังนี้ เนื้อหาวิชา มีความเหมาะสมกับผู้เรียนพอสมควร ครูผู้สอนส่วนใหญ่สอนโดยวิธีบรรยาย และอาราธนา พระภิกษุมาสอนเฉพาะเนื้อหาที่เหมาะสม ส่วนการนำวิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้มีน้อยมาก ครูใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนน้อย และไม่ทราบแหล่งบริการ เกี่ยวกับสื่อและอุปกรณ์ การประเมินผลครูมีความสามารถในระดับปานกลาง หลักสูตรกำหนดคาบเวลาสอนน้อย เกินไป คู่มือประกอบการสอนมีน้อย แผนการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์มีความชัดเจน ที่จะนำไปใช้ปฏิบัติได้ในระดับน้อย ครูมีความเห็นว่า ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจใน เทคนิค วิธีสอน วิชาพระพุทธศาสนา ค่อนข้างน้อย และให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ตลอดจนจัดสรรงบประมาณสำหรับวิชานี้น้อย สภาพที่เป็นปัญหาสำหรับครูผู้สอน มีปัญหา ในระดับมากเรื่องเกี่ยวกับ ขาดความรู้ ความเข้าใจ คำศัพท์ ภาษามาลี สำหรับความ ต้องการเกี่ยวกับการจัดการ เรียนการสอน ครูมีความต้องการมากในค่าน เอกสารประกอบ หลักสูตร สื่อและอุปกรณ์การสอน ต้องการห้องเรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ ต้องการอบรมค่านเนื้อหาเรื่องพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย